

Vergaderjaar 2023–2024

31 293

Primair Onderwijs

31 289

Voortgezet Onderwijs

Nr. 705

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 november 2023

In deze brief ga ik in op het verzoek van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (d.d. 16 juni 2023) om een reactie te geven op de brief van Stichting NIVOZ aan leden van de Tweede Kamer (d.d. 30 mei 2023) over de overstap van primair onderwijs (po) naar voortgezet onderwijs (vo). Allereerst vat ik de brief samen, waarna ik toelicht welke maatregelen ik in gang heb gezet om de doorstroom van po naar vo te verbeteren.

Samenvatting brief Stichting NIVOZ

In de brief pleit Stichting NIVOZ voor een fundamentele verandering van het huidige onderwijssysteem. In het bijgevoegde artikel zet stichting NIVOZ uiteen hoe naar haar inzicht de huidige inzet op meting en selectie de kwaliteit van het onderwijs ondermijnt en kansengelijkheid tegenwerkt. Allereerst betoogt het artikel dat het streven naar objectieve meting in het onderwijssysteem te veel nadruk legt op goed en fout, waardoor zaken als creativiteit, kritisch denken en sociaal-emotionele ontwikkeling buiten beschouwing worden gelaten. Stichting NIVOZ noemt in haar brief dat sommige elementen die wél van belang zijn voor het vinden van de best passende plek in het vo, niet altijd goed meetbaar zijn. Ook vinden zij het niet rechtvaardig om leerlingen op 11-/12-jarige leeftijd te selecteren voor het vo, omdat de potentie en het toekomstig schoolsucces op dat moment nog niet in alle gevallen accuraat te voorspellen zijn. Verder betoogt Stichting NIVOZ dat het belang van toetsresultaten voor de latere opleiding en maatschappelijke positie zorgt voor veel druk bij leerlingen, ouders, leraren en scholen. Als afsluiting van haar brief vraagt de stichting of ik op de hoogte ben van de problemen die kleven aan het huidige systeem van selectie, meting en toetsing voor de kwaliteit van het onderwijs en de kansengelijkheid en vraagt zij wanneer een einde wordt gemaakt aan de vroege selectie.

Lopend onderzoek naar latere selectie

Ik deel het standpunt van Stichting NIVOZ dat het onderwijs er aan moet bijdragen dat elk kind de kans krijgt om zich optimaal te ontplooien. De wijze waarop het onderwijsstelsel is ingericht moet hier aan bijdragen.

Zoals aangegeven in de kamerbrief Visie kansengelijkheid funderend onderwijs wordt er momenteel een onderzoek gedaan naar de overgang van po naar vo.¹ Dit naar aanleiding van het advies van de Onderwijsraad «Later selecteren, beter differentiëren».² Dit onderzoek heeft de vorm van een ex-ante beleidsevaluatie, waarin beleidsopties worden onderzocht op mogelijke gevolgen. Zulke evaluaties vinden voorafgaand aan de invoering van een voorstel plaats en kunnen ingaan op bijvoorbeeld de potentiële effectiviteit, verwachte neveneffecten en uitvoerbaarheid. Dit wordt op voorhand in beeld gebracht om te bepalen wat er in het stelsel nodig is. Daarnaast wordt er een aantal leertrajecten uitgevoerd via het NRO, om samen met wetenschap en scholen duidelijkheid te krijgen welke interventies bijdragen aan meer kansengelijkheid in de overgang van po naar vo.

De resultaten van deze onderzoeken geven een volgend kabinet meer inzichten over de noodzakelijke voorwaarden, de mogelijke gevolgen en bijbehorende dilemma's van een dermate grote wijziging van het onderwijsstelsel zoals geadviseerd door de Onderwijsraad. Die inzichten moeten er toe leiden dat een eventuele wijziging naar een systeem waarin het selectiemoment wordt uitgesteld plaatsvindt op een manier die uitvoerbaar is en die daadwerkelijk een oplossing biedt voor de problematiek rond de selectie.

In afwachting van de resultaten van dit onderzoek werkt het ministerie op verschillende andere manieren aan de versoepeling van de overgang van po naar vo. De genoemde Kamerbrief ging hier ook op in. Onderstaand de kernpunten.

Maatregelen voor de verbetering van kansen bij de overgang po-vo

Op 1 augustus 2023 trad de wet doorstroomtoetsen po in werking, gericht op een vergroting van de kansengelijkheid:

- Door de nieuwe centrale aanmeldweek melden alle leerlingen zich tegelijk aan bij een middelbare school.³ Daardoor vergroten we de kans van leerlingen met een bijgesteld advies om in het vo in te stromen op een plek die past bij het bijgestelde advies.
- Vanaf dit schooljaar is de bijstelling van het schooladvies de regel: wanneer een leerling op de doorstroomtoets laat zien meer aan te kunnen dan verwacht werd op grond van het schooladvies, moet de po-school het advies bijstellen. Als de school dat niet in het belang van het kind acht, mag hier gemotiveerd van worden afgeweken. Deze maatregel richt zich op het voorkomen van onderadvisering, met name voor die groepen leerlingen die momenteel structureel onderschat worden.
- Daarnaast worden po- en vo-scholen vanaf het schooljaar 2024–2025 met een subsidieregeling gestimuleerd om regionaal samen te werken in de overgang po-vo. Met name leerlingen voor wie de overgang naar het vo een kwetsbaar moment is in de onderwijsloopbaan hebben hiervan profijt.

¹ Kamerstukken 31 293 en 31 289 nr. 660.

² Later selecteren, beter differentiëren | Advies | Onderwijsraad.

³ Kamerstuk 2023Z16947.

- Verder blijf ik heterogene («brede») brugklassen stimuleren zodat leerlingen langer de tijd krijgen om zich te ontplooiën.⁴ Daarbij evalueren we ook de subsidieregeling heterogene brugklassen, om mogelijke knelpunten die scholen ervaren bij de inrichting van heterogene brugklassen weg te nemen.
- Ook verkennen we of en op welke wijze het aantal scholen met een breed aanbod aan onderwijsrichtingen kan worden vergroot. Op een brede school kunnen leerlingen namelijk gemakkelijker wisselen tussen onderwijsrichtingen.

Passend adviseren

Het is belangrijk dat leerlingen in groep 8 een schooladvies krijgen dat bij hen past. De doorstroomtoets (net als voorheen de eindtoets) is daarbij een tweede, objectief gegeven. Om te voorkomen dat leerlingen onderschat worden als ze meer in hun mars hebben. Maar ik wil benadrukken dat de school leidend is en blijft in het schooladvies. De school heeft, met de uitslag van de doorstroomtoets naast andere gegevens, een compleet beeld van de leerling. Ook in de Handreiking Schooladvisering raden we scholen aan verschillende gegevens mee te nemen in de advisering, hierin samen te werken als team en dit in overleg met de ouders en leerling te doen.⁵

In het geval van twijfel over de best passende plek voor een leerling, raden we po- en vo-scholen aan het voordeel van de twijfel te geven. 80 procent van de leerlingen met een bijgesteld advies, maakt het bijgestelde advies in het voortgezet onderwijs ook waar.⁶ Ook stimuleren we dubbele schooladviezen, om zo te komen tot een kansrijke plaatsing in het vo.

Toetsdruk

Toetsen zijn belangrijk om leerlingen maatwerk te kunnen bieden. En om zicht te houden op de onderwijskwaliteit en de basisvaardigheden. Maar er moet niet onnodig worden getoetst. Hoog presteren op toetsen vormt geen doel op zichzelf. Teveel ervaren stress en prestatiedruk bij leerlingen vind ik onwenselijk. De balans tussen de positieve en negatieve aspecten van toetsen is een continue zoektocht, waarover ik in gesprek ben en blijf met verschillende partijen uit de onderwijssector. Daarnaast willen we meer duidelijkheid bieden over welke toetsen wel of niet verplicht zijn in het po. Bijvoorbeeld in de Handreiking schooladvisering en op relevante websites van de rijksoverheid.

Deze maatregelen moeten er toe leiden dat de kansengelijkheid in het onderwijs toeneemt en dat leerlingen worden gestimuleerd om het type onderwijs te volgen dat het beste past bij hun talenten, vaardigheden en ambities.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,
M.L.J. Paul

⁴ Vanaf 2025 is hiervoor structureel € 55 mln. beschikbaar. Bij een nieuwe subsidieregeling betrekken we de uitkomsten van het lopende evaluatieonderzoek naar de subsidieregeling heterogene brugklassen op grond waarvan scholen in 2021–2023 subsidie konden aanvragen. De eindrapportage daarvan wordt na de zomer van 2024 verwacht.

⁵ Zie ook de Handreiking Schooladvisering Handreiking schooladvisering (versie januari 2023) | Brochure | Rijksoverheid.nl. De handreiking wordt eind 2023 geactualiseerd a.d.h.v. de nieuwe wet- en regelgeving. Het OCW-webinar over de nieuwe maatregel «bijstellen schooladvies» is te bekijken via: Nieuwe regels rond bijstelling schooladvies in 2023–2024 (royalcast.com).

⁶ Staat van het onderwijs 2023, p. 59., bijlage bij Kamerstuk 36 200 VIII, nr. 221